

ผลของโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของวัยรุ่น The Effect of Group Process Program for Developing the Adolescent's Empathy

ปริยานุช มาตยารักษ์ (Preeyanuch Mattayarak)*

กาญจนา ไชยพันธุ์ (Ganjana Chaiyapan, Ed.D.)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลตำบลดงราชานุสรณ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ที่มีการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นต่ำ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 22 คน ทำการสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 11 คน โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที จำนวน 10 ครั้ง สำหรับกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น แต่เข้าเรียนตามชั้นเรียนปกติเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 และโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ The Wilcoxon Match-paired Signed-Ranks Test และ The Mann-Whitney U Test ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น หลังการทดลองมีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Abstract

This research was a Quasi-Experimental Research. The objective was to study the effect of Group Process Program for developing the adolescent's empathy. The samples were 22 Pratom-suksa 6 Students, Damrong-racah-nuson Kindergarten School, Kantaralak District, Srisaked Province, during the second semester of 2011 school year, who had low level of empathy, and were willing to participate in this study. They were randomly into the experimental group, or control group, 11 students each group. The experiment group participated in Group Process Program for developing

คำสำคัญ : การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น, กระบวนการกลุ่ม

Key words : Empathy, Group Process

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

the adolescent's empathy, 3 sessions a week, 60-90 minutes each session, total of 10 sessions. The control group didn't participate in Group Process Program for developing the adolescent's empathy. But, they attended regular classroom. The instruments using in this study were: 1) the Understanding in the Empathy Scale with reliability = 0.87, and 2) the Group Process Program for developing the adolescent's empathy. Statistic using for data analysis was the Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test and the Mann-Whitney U Test. The research findings found that the students participating in Group Process Program for developing the adolescent's empathy, obtained significantly higher score of understanding the others' feeling than the pretest at .05 level. In addition, they had significantly higher score than those who didn't participate in Group Process Program for developing the adolescent's empathy at .05 level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการแข่งขันกัน อย่างรุนแรงในระดับประเทศและวิถีชีวิตประจำวัน ของบุคคลนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบและการทำ ร้ายกันด้วยวิธีการรุนแรงเมื่อพาสานกับปัญหาของความ เป็นสังคมเมืองที่มีทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม อาชญากรรม ยาเสพติด สุขภาพจิต คุณภาพชีวิต รวมทั้งความ โดดเดี่ยวในความสัมพันธ์ของสังคมเมืองส่งผลให้ เกิดความตึงเครียดส่วนบุคคล ระหว่างบุคคลและทวี ความรุนแรงมากยิ่งขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) หากทรัพยากรบุคคลมีคุณภาพสูงแม้จะเผชิญ กับความยุ่งยากหรืออุปสรรคมากมายต่อการพัฒนา ประเทศประชากรก็จะสามารถพาชาติบ้านเมืองพ้นฝ่า อุปสรรคต่าง ๆ และพัฒนาให้รุ่งเรืองเจริญก้าวหน้าได้ (ปราณี รามสูต, 2540) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ คุณภาพชีวิตเป็นนโยบายสำคัญของประเทศตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมุ่งปลูกฝังและเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมค่านิยมมีจิตสำนึกและมีความภูมิใจ ในความเป็นไทยมีระเบียบวินัยมีจิตสาธารณะคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนรวม มีความสมานฉันท์และเอื้ออาทร ต่อกัน (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเด็กและ เยาวชนไทยส่วนใหญ่ยังมีความประพฤติและปฏิบัติ

ตามระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของ ชาติไทยซึ่งมีมาแต่โบราณ แต่ยังมีเด็กและเยาวชน บางส่วนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่เหมาะสม และถ้าไม่ได้รับการแก้ไขก็จะมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวน มากขึ้น (คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา, 2548) นักการศึกษาไทย มีความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันความรู้มักควบคู่ไปกับ เทคโนโลยีที่รุดหน้าไปแต่ทั้งคุณธรรม จริยธรรม และ ความดีที่ปลูกฝังในจิตใจของเยาวชนให้อยู่อย่างง่าย ๆ ซึ่งและปรากฏให้เห็นถึงเหตุการณ์ความโหดร้าย หยาดคาย และตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ ทั้งที่มีการศึกษา ที่ดี ดังที่เกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ทุกวันนี้ นอกจากนี้นัก จิตวิทยาให้ความเห็นว่าในการจัดพฤติกรรมที่เป็นภัย ต่อสังคม (Anti Social Behavior) เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้สังคมเปลี่ยนไปได้ดังที่ต้องการ ดังนั้นจึงควรจะพยายามปลูกฝังการเสียสละ เอื้อเฟื้อ เพื่อแผ้ว ช่วยเหลือและร่วมมือร่วมใจกันให้กับเยาวชน ซึ่งรากฐานสำคัญของพฤติกรรมเหล่านี้คือการเข้าใจ ความรู้สึกผู้อื่น (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2553)

การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจ เห็นอกเห็นใจใน ความแตกต่างกันของบุคคล และยอมรับความรู้สึก นึกคิดของผู้อื่น และเป็นหนึ่งในจริยธรรมเป้าหมาย ที่ต้องการพัฒนาในเด็กและเยาวชนประเภทส่งเสริม ความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ (อารี ต้นตี่เจริญรัตน์, 2554) บุคคลที่มีความสามารถในการเข้าใจความ

รู้สึกผู้อื่นนั้นจะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้และสัมผัสได้ถึงความรู้สึกและความเข้าใจทั่วไปของคนส่วนใหญ่ในสถานการณ์ต่าง ๆ รู้จักและเข้าใจความหมายของการแสดงออกภายนอกของบุคคล และตระหนักรู้ในตนเองที่จะตอบสนองความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น (Hoffman, 2001) จากการศึกษาในต่างประเทศพบว่า อาชญากรหรือผู้ที่ทำร้ายผู้อื่นทั้งด้านร่างกายและจิตใจมักเกิดจากบุคคลขาดการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ตรงกันข้ามบุคคลที่สามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างดี จะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำงานและการดำเนินชีวิตในสังคม (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543) สอดคล้องกับการศึกษากลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จอย่างโดดเด่น พบว่าบุคคลกลุ่มนี้มีความสามารถเข้าใจอารมณ์และรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นได้ดีกว่ากลุ่มคนทั่วไป (McClelland, 1973 ; อ้างถึงใน อุสา สุทธิสาคร, 2545)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การปลูกฝังและพัฒนาความสามารถเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งอีกเรื่องหนึ่งในสังคมไทย ปัจจุบันแต่จากรายงานการสำรวจพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และจริยธรรมของเด็ก ปี 2552 จากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขพบว่าเด็กที่มีอายุ 10 - 14 ปี มีความเห็นใจผู้อื่นลดลงจากการสำรวจในปี 2544 กล่าวคือ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นนั้น แม้เด็กทุกคนจะมีอยู่แล้วแต่ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม ปลูกฝัง ก็อาจจะเลือนหายไปได้ (ดุลยา จิตะยโคตร, 2552)

นอกจากนี้นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญายังเชื่อว่า ครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา การอบรมสั่งสอนของครูอาจารย์ และการจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้เรียนรู้ความคิดในแง่ของผู้อื่น การอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และยังพบว่าการศึกษาที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัยช่วยให้เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกได้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553) นอกจากนี้การใช้

เทคนิคการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เด็กได้เข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้นก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นเรื่องความรู้สึกภายในตัวบุคคลในระดับเจตคติ จึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและกระทำได้ยาก (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2548) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่ช่วยแก้ไขข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมให้เป็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจโดยการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีการเคลื่อนไหวและเนื้อหาควบคู่กันไป โดยมุ่งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และการปฏิสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, 2542) ประกอบกับเทคนิคการสอนที่นำมาใช้ในกระบวนการกลุ่ม เช่น เกม การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร และกลุ่มย่อย ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้นำความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้ในการทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และยังทำให้สามารถในการเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (กาญจนา ไชยพันธุ์, 2549)

อนึ่ง โรงเรียนอนุบาลดำรงราชานุสรณ์เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และห้องเรียนพิเศษทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษในทุกระดับชั้น นักเรียนที่เข้ามาเรียนมาจากหลายพื้นที่ทั้งในเขตบริการและนอกเขตบริการ จึงมีความแตกต่างกันมากในด้านระดับสติปัญญา เศรษฐกิจครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนอุปนิสัยใจคอ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น นอกจากจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายแล้ว ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อตัวเด็ก ทำให้มีการแข่งขันสูงในด้านการเรียน จึงทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ครู บิดามารดา และผู้ปกครองส่วนหนึ่งพบคือ นักเรียนขาดความเอื้อเฟื้อ เสียสละ

และเอาเปรียบผู้อื่น ซึ่งสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ขาดความเห็นอกเห็นใจกัน เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองจนทำให้ไม่สามารถเข้าใจผู้อื่นได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่านอกจากนักเรียนจะมีความรู้แล้ว สิ่งสำคัญที่นักเรียนควรจะต้องมีไปพร้อมกันคือการมีจิตใจที่ดีด้วย จึงจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูและศึกษาทางด้านจิตวิทยาการศึกษาและให้คำปรึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาผลการพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่นโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ผลจากการศึกษา นอกจากจะช่วยให้พัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นอันจะนำไปสู่พฤติกรรมสร้างเสริมสังคมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนแล้ว ยังส่งผลให้สังคมไทยมีประชากรที่มีคุณภาพ คือ ทั้งดี เก่ง และมีความสุขจากการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมให้น่าอยู่ และรุ่งเรืองสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของการพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของวัยรุ่นของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและภายหลังจากได้รับโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของวัยรุ่นโดยใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของวัยรุ่น โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ Nonrandomized Control Group Pretest Posttest Design ซึ่งใช้ 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทำการทดลอง

ก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งมีแผนผังรูปแบบการทดลอง ดังนี้ (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541)

E-group	O1	X	O2
C-group	O3		O4

เมื่อ	E-group	แทน	กลุ่มทดลอง
	C-group	แทน	กลุ่มควบคุม
	X	แทน	โปรแกรม

กระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

O1 และ O2	แทน	ทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
O3 และ O4	แทน	ทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลดำรงราชานุสรณ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 371 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลดำรงราชานุสรณ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2554 ที่มีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกต่ำและสมัครใจเข้าร่วมการทดลองจำนวน 22 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 11 คน และกลุ่มควบคุม 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบวัดการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากกริชญา ไสภณ (2546) โดยมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ได้แก่ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย และน้อย ประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การเข้าใจผู้อื่น การพัฒนาผู้อื่น การมีจิตใจให้บริการ การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และการตระหนักรู้สถานการณ์ในกลุ่ม ด้านละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ

โปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของวัยรุ่น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยเน้นกระบวนการกลุ่มจำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60-90 นาที

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนในกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม 3. เพื่อให้นักเรียนทราบถึงจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบ บทบาท หน้าที่ วัน เวลาและสถานที่ในการทำกิจกรรม และข้อตกลงร่วมกันในการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม
2	ฉันรู้จักตัวเอง	1. เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง 2. เพื่อให้นักเรียนสามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของตนเองทั้งทางบวกและทางลบ
3	ตาบอดหาของ	1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
4	ทายใจ	1. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักการสังเกตภาษาทางกายที่แสดงถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น 2. เพื่อให้นักเรียนฝึกการคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นที่แสดงออกทางสีหน้า แววตา ท่าทาง น้ำเสียงและลักษณะการพูด
5	ใจเขาใจเรา (1)	เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจความคิด อารมณ์ ความรู้สึกผู้อื่นตามสถานการณ์
6	ใจเขาใจเรา (2)	1. เพื่อให้นักเรียนได้สวมบทบาทแทนผู้อื่นทั้งความรู้สึกตามสถานการณ์ 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นทั้งทางบวกและทางลบตามสถานการณ์ 3. เพื่อให้นักเรียนสามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้อื่นตามสถานการณ์
7	ที่สุดในชีวิต	1. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นอย่างถูกต้อง 2. เพื่อให้นักเรียนแสดงออกถึงการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์
8	เห็นใจฉันเกิด	เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น ยอมรับในความผิดพลาดของผู้อื่น และรู้จักให้อีกโอกาสผู้อื่น
9	รู้ไหม...ใครดีที่สุดในชีวิต	1. เพื่อให้นักเรียนสามารถรับรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม 2. เพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มได้จากการสังเกต
10	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติและความรู้สึกที่ได้จากการเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2. เพื่อให้นักเรียนบอกประโยชน์ที่ได้รับและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันจากการร่วมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น โดยใช้ค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบ The Wilcoxon Matched-pairs Signed-Ranks Test

3. เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบ The Mann-Whitney U test

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของวัยรุ่น ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 “ภายหลังการทดลอง นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม พัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลอง”

จากผลการวิจัย พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมการทดลองนักเรียนได้มีโอกาสสำรวจความรู้สึกของตนเอง ทำให้เข้าใจความรู้สึกของตนเอง ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เรียนรู้ว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไรในสถานการณ์เช่นนี้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนากลไกการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นอย่างดี ดังที่ กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่สมาชิกได้รับจากกลุ่ม จะส่งเสริมให้สมาชิกได้พัฒนาความสามารถขึ้นมา และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

และกลุ่ม โดยทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเอง รู้จักตนเอง และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และเข้าใจผู้อื่นได้ดี ยิ่งขึ้นนอกจากนี้ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มทั้งการกระทำ ความคิด และความรู้สึก รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกจากประสบการณ์จริง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดี สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างสอดคล้องทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และมีความพร้อมในการเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2545) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้และการทำกิจกรรมใด ๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ จะก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกร่วมและสอดคล้องกับ ดุลยา จิตยะโสธร (2552) ที่กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ช่วยให้เด็กมีมุมมองที่กว้างขึ้น และพัฒนาความสามารถในการเข้าใจความคิดความรู้สึกของผู้อื่น เพราะขณะปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเด็กได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บางขณะอาจเกิดความขัดแย้งส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะประนีประนอม และได้ตระหนักชัดว่าความคิดของตนเองเป็นเพียงมุมมองหนึ่งเท่านั้น แท้จริงแล้วยังมีมุมมองอื่น ๆ ที่อาจแตกต่างจากตนได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐกร มงคลจาตุรงค์ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยใช้โปรแกรมการฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 28 คน ผลการศึกษาค้นพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎา โสภณ (2546) ศึกษาผลของการใช้วิธีการฝึกความไวต่อการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อการร่วมรู้สึก กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 38 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีการร่วมรู้สึกสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณการ์ พันทอง (2550) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยใช้โปรแกรมการช่วยเหลือตนเองเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 14-16 ปีบริบูรณ์ จำนวน 12 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 “ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น”

จากผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสามารถพัฒนาได้ด้วยโปรแกรมกระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นด้วยการสำรวจและสังเกตความรู้สึกของตนเอง ฝึกการสังเกต คาดเดาอารมณ์ และความรู้สึกของผู้อื่น ทักษะการฟัง และเทคนิคหลายรูปแบบ เช่น สถานการณ์จำลอง กลุ่มย่อย การอภิปราย และการสวมบทบาทสมมติ ซึ่งนักเรียนกลุ่มทดลองได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนได้พัฒนาดตนเองในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ Gage and David (1975; อ้างถึงใน ขอลัดดา ขวัญเมือง, 2541) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมที่แท้จริง มีการตัดสินใจพฤติกรรมตามธรรมชาติมากกว่าจะตัดสินใจ

ดีหรือเลว และช่วยให้นักเรียนรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ตูลยา จิตยะโคตร (2552) ที่กล่าวว่า เทคนิคการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติสามารถช่วยให้เด็กเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้เด็กเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalmer and Townsent (1990 ; อ้างถึงใน สุปราณี ประเสริฐ, 2548) ที่ศึกษาผลของการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่น ซึ่งได้แก่ การแปลความหมายของพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การแสดงออกทางใบหน้า ท่าทาง อารมณ์ และปฏิกิริยาตอบโต้ทางอารมณ์ โดยเข้าร่วมโปรแกรมการแสดงบทบาทสมมติ ที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิงที่มีการปรับตัวทางสังคมไม่ดี อายุ 10 – 16 ปี ผลการทดลองพบว่า เด็กหญิงในโปรแกรมการฝึกการแสดงบทบาทสมมติมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่นเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ปัญจพร อะโนดาช (2547) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีศึกษาสามารถพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกได้เท่าเทียมกัน

ดังนั้น จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้โปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น เป็นแนวทางพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีจิตใจที่อ่อนโยน มีน้ำใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และต้องการช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นอกจากนี้นักเรียนที่เข้าร่วมการทดลองให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าการเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มในครั้งนี้ได้เรียนรู้ และมีประโยชน์ ช่วยให้สามารถคาดเดาอารมณ์ ความรู้สึกผู้อื่นได้มากขึ้น เข้าใจถึงจิตใจของบุคคลที่กำลังเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และทำให้เกิดความต้องการที่จะเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และนอกจากนี้ยังได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินในรูปแบบที่แตกต่างไปจากการสอนในรูปแบบเดิมอีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

1. ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กลุ่มทดลองมีคะแนน การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น มีคะแนนการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่าภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมกระบวนการกลุ่มพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กลุ่มทดลองมีคะแนนการเข้าใจความรู้สึก

ผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับกระบวนการกลุ่ม ดังนั้นครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำโปรแกรมกระบวนการกลุ่มไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลดำรงราชานุสรณ์เพื่อพัฒนาการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

2. ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาผู้นำโปรแกรมกระบวนการกลุ่มนี้ไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดของกระบวนการกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ และขยายระยะเวลาทดลองและการติดตามผลเป็นระยะ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2543). **อิคิว:ความฉลาดทางอารมณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- กรรณิการ์ พันทอง. (2550). **การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่น**. ปรียนานพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย สยามมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. (2542). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งพัฒนา : โครงการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). **กระบวนการกลุ่ม**. พิมพ์ครั้งที่ กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่ประสงค์**. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา. (2548). **การสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2542). **กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน**. พิษณุโลก : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดุลา จิตตะยโสธร. (2552). **พฤติกรรมเอื้อสังคม:แนวคิดกลุ่มนักจิตวิทยาที่ยึดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา**. **วารสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 29,1 (ม.ค. – มี.ค.) : 238-251.
- ทศนา แหมมณี. (2545). **กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : นิชนแอตเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- ปัญจพร อะโนดาช. (2547). **การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติและการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสุนทรพิพิธาราม อำเภอ อองครักษ์ จังหวัดนครนายก**. ปรียนานพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ปราณี งามสุต. (2540). การสร้างจริยธรรมด้วยกิจกรรมเชิงจิตวิทยา. **วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช**, 10(1), 38-43
- เพ็ญแข แสงแก้ว. (2541). **การวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชฎา ไสภณ. (2546). **ผลของกิจกรรมการฝึกความไวต่อการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อการร่วมรู้สึกของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุปราณี ประเสริฐ. (2548). **พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 14-15 ปี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 - 2559)**. กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2548). **ในกระแสพระราชดำรัสแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย**. กรุงเทพฯ : ดับบลิว.เจ.พรีพเพดท์จำกัด.
- เศรษฐกร มงคลจาตุรงค์. (2546). **ผลของการศึกษาการแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 กรุงเทพมหานคร**. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารี ตันท์เจริญรัตน์. (2554). การส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียน. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 13,1 (ม.ค. -เม.ษ.) : 207-223.
- อุสา สุทธิสาคร. (2545). **พัฒนา E.Q. เด็กได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีจำกัด.
- Matin, L. Hoffman. (2001). **Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice**. : Cambridge University Press.